

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 17: Ad Canidiam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A AD CANIDIAM.

Ode 17.

Petit ut sibi ignoscat. eam autem dum vult videri placare, grauissimè & acerbissimè vellicat, atq; adeò lacerat.

I A M iam efficaci do manus scientia:

Supplex & oro regna per Proserpinæ,

Per & Dianæ non mouenda numina,

Per atq; libros carminum valentium

Refixa celo deuocare sidera,

Canidia parce vocibus tandem sacris:

Citumq; retrò volue, volue turbinem.

Mouit nepotem Telephus Nerëum:

B In quem superbus ordinarat agmina

Mysorū: & in quem tela acuta torserat.

Vixere matres Iliæ addictum feris

Alitibꝰ, atq; canibus homicidā Hectorē,

Postquàm relictis mœnibus rex prœcidit,

Heu, peruicacis ad pedes Achillei.

Setosa duris exuere pellibus

Laboriosi remiges Vlysei,

Volente Circe, mœbra: tunc mēs, & sonus

Relatus, atq; notus in vultus honor.

Dedi satis, superq; pœnarum tibi,

Amata nautis multum, & institoribus.

Fugit Iuventas, & verecundus color

Reliquit ossa pelle amicta lurida:

C Tuis capillus albus est odoribus:

Nullum à labore me reclinat otium:

Vrget diem nox, & dies noctem: neq; est

Leuare tenta spiritu præcordia.

Ergo negatum, vincor ut credam miser,

Sabella pectus increpare carmina:

Caputq; Marsa disilire nenia. (deo,

Quid amplius vis? ô mare, & terra, ar-

Quantum neq; atro delibutus Hercules

Nesci cruore: nec Sicana feruida

Virens in Aetna flamma. tu, donec cinis

Iniuriosis aridus ventis ferar,

Cales venenis officina Colchicis.

Quæ finis? aut quod me manet stipendiū?

Effare: iussas cum fide pœnas luam:

Paratus expiare, seu poposceris

Centum iuuenos: siue mendaci lyra

Voles sonari: tu pudica, tu proba:

Perambulabis astra sidus aureum.

Infamis Helenæ Castor offensus vice,

Fraterq; magni Castoris, victi prece

Adempta vati reddidere lumina.

Et tu (potes nam) solue me dementia:

O nec paternis obsoleta sordibus,

Nec in sepulcris pauperum prudens anus

Nouendialeis dissipare pulueres.

Tibi hospitale pectus, & pura manus:

Tuusq; venter partumeius: & tuo

Cruore rubros obstetrix pannos lauit,

Vt cumq; fortis exsilis puerpera.

Canidia respondet, ostendens, se nullis precibus exorari, nulla ratione placari posse.

Quid obseratis auribus fundis preces?

Non saxa nudis surdiora nauitis

Neptunus alto tundit hibernus salo.

Inultus ut turiferis Cotyttia

Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?

Et Esquilini pontifex venefici

Impune ut urbem nomine impleris meo?

Quid proderit ditasse Pelignas anus,

Velociusue miscuisse toxicum,

Si tardiora fata te votis manent?

Ingrata misero vita ducenda est in hoc,

Nouis ut vsq; suppetas doloribus.

Optat quietem Pelopis infidus pater,

Egens benignæ Tantalus semper dapis:

Optat Prometheus obligatus aliti:

Optat supremo collocare Sisyphus

In monte saxum: sed vetant leges Iouis.

Voles modò altis desilire turribus:

Modò ense pectus Norico recludere:

Frustraq; vincla gutturi nectes tuo,

Fastidiosa tristis agrimonia. (ques:

Vectabor humeris tunc ego inimicis e-

Meaq; terra cedit insolentiæ.

An, quæ mouere cereas imagines,

(Vt ipse nosti curiosus) & polo

Deripere Lunam vocibus possim meis:

D Possim

- A *Posim crematos excitare mortuos,
Desider Iq; temperare poculum:
Plorem artis, in te nullū habentis exitū?*

EFFICACI] ἐπεργῶ. Od. 3. huius libri. *Nec mi-
nus humeris efficacia Hercules, &c.*

DO MANVS] *dare manus* est cedere, & fate-
ri se inferiorem esse. M. Tull. ad Att. lib. 2. *aciebat
illum primò sanè diu multa contra: ad extremum au-
tem manus dedisse.* Lucret. lib. 2. *Et si tibi vera vide-
tur, Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.*
Idem ibid. *Nam certè fluere, atq; recedere corpora re-
bus Multa, manus dandum est: sed plura accedere
debent: Donec olefendi summum terigere cacumen.*
Iterum M. Tull. in Lælio, *qui aduersando sepe assen-
tetur, Et litigare se simulans, blandiatur, atq; ad ex-
tremū det manus.* Cæsar li. 5. de bello Gallico, *tan-
dē dat Cotta manus per motus superiore sententia Sa-
bini.* Virg. lib. II. *neq; ipse manus feritate dedisset.*

- B REGNA PER PROSERP.] mos erat apud
veteres obsecrare per res ei, quem obsecrabant,
aut carissimas, aut religiosissimas, & maximè ven-
erandas, sanctissimas, atque augustissimas: interdum
etiam per res suas maxime imbecillas, & humi-
leis, & afflictas, & misericordia dignissimas.
Plautus, Rudente. *Per ego hac genua te obtestor, se-
nex.* M. Tull. pro Quinctio, *ut te, atq; eos, qui tibi in
consilio assunt, obsecret, obtesteturq;.* P. Quinctius per
*senectutem ac solitudinem suam, nihil aliud nisi ut ve-
stra natura, bonitasq; obsequamini.* ibid. *Obsecrauit
[Quinctius Næuium] per fratris sui mortui cinerē,
per nomen propinquitatis, per ipsius coniugem & libe-
ros, &c. vide annot. ad Od. 5. eiusd. lib.*

NON MOVENDA] ἀκίνητα, vel non irritanda.
Diana enim irata graueis ab ijs, qui offenderunt,
sumit pœnas. itaq; horribilis dea est. epist. ad Pi-
son. *Aut fanaticus error, Et iracunda Diana.* Talis
& eius frater Apollo: ut suprà notauimus.

REFIXA] Virg. lib. 5. *Æn. Calo ceu sepe refixa
Transcurrunt crinemq; volantia sidera ducunt.*

- C DEVOCARE] deducere, ut sup. Od. 5.
VOCIBVS TANDEM SACRIS] carmini-
bus, cationibus, ἐπερῶν, ut epist. I. lib. I. *Sunt ver-
ba, & voces.*

VOLVE, VOLVE] omnes quidem libri &
vulgati, & manuscr. habent *solue*: sed omnino le-
gendum *volue*, *volue*: itaq; Io. Auratus collega
meus, & Carolus Vtenhouius Gandauensis, vir
doctus, existimabant legendum. *volue* autem *re-
tro*, id est, conuerte in contrariā partem, ut, quem
cruciatum, & ardorem mihi attulit prior turbinis
conuersio, eo me liberet contraria, vel ut, qui à
me discessit, is ad me reuertatur. Theocr. *ειδὺν. β.
X' ὡς δινεῖδ' ὁδὲ ῥόμβος ὁ χαλκῆος ἐξ ἀφροδίτας, ὡς κείνος δι-
νοῖτο πρὸς ἀμετέρῃσι θύεσσιν.* id est, Ut voluit hic tur-
bo areus ex Venere, seu vi Veneris: ita voluatur
ille ad foreis nostras. Omnino *retro voluere*, valde
vilitatē & Latine, & conuenienter, apteque dictū:
retro soluere, non item.

TURBINEM] rhombum magicum significat,
quem Martialis appellat Thessalicum lib. 9. *Que
nunc Thessalico lunam deducere rhombo, Que sciet*

hos, illos vendere lena toros? de quo & Theocr. in
Pharmac. *X' ὡς δινεῖδ' ὁδὲ ῥόμβος ὁ χαλκῆος ἐξ ἀφροδίτας,*
ὡς κείνος δινοῖτο πρὸς ἀμετέρῃσι θύεσσιν. & Propert. lib. 3.
ad Lygdamum, *Staminea rhombi ducitur ille rota.*
& Lucian. *διαλ. ἐπιμ.* in eo, cuius principium est *εἰ
πρὸς ὁδοῦ, &c. εἶτα ἐκ τῆς κόλπης περικραμίσι τὰ ῥόμβων, ὅτις ἐ-
φει ἐπὶ ὁδὸν πηλὴ γαστὴρ ὅτι ῥόχρη τῆς γλώσσης βαρβαρικὰ καὶ
φρακῶδη ὀνόματα.* id est, Deinde cum ex sinu turbi-
nem depromisset, voluit carmen quoddā dicens
lingua volubili, & barbara quædam atque horri-
bilia vocabula pronuntians.

MOVIT NEP. TELEPH.] Exemplo Achil-
lis, qui inimicis suis tandem placabilem se præ-
buit, conatur Canidiam ad misericordiam flecte-
re. Telephus Mysorum rex ab Achille, quem ar-
mis, & manu facta prohibere conatus erat, ne ad
Troiam oppugnandam veniret, vulneratus, cum
consulto oraculo responsum tulisset, vulnus ab
Achille illatum alio medicamento sanari non pos-
se, quàm ferrugine ensis Achillis, (responderat en-
nim Appollo ὁ ἀρώσας ἰάσεται) illum orauit ut eius
rei sibi copia fieret, & impetrauit. Propert. lib.
2. ad Mæcen. *Mysus Et Amonia iuuenis, qua cus-
pide vulnus Senferat, hac ipsa cuspide sensit opem.*
hic, qui rex antea fuerat, exsulauit & mendicauit.
vide in epist. de arte poet. *Telephus Et Peleus, cum
pauper Et exsul uterq;.* &c. Achillem autem, nepo-
tem Nereium dicit, quia Thetis, Achillis mater,
Nerei est filia.

ORDINARAT AGMINA] instruxerat &
duxerat exercitum. suprà Od. I. lib. 3. *ordinare ar-
busta.* pro ordine ferere. *Est ut viro vir latius ordi-
net Arbusta sulcis.*

VNXERE MATRES] Cum & manuscripti,
& typis excusi codices hoc loco inter se dissenti-
rent, alijq; *vnxere*, alij *luxere* haberent, (quam-
quam, ne quid dissimulem, ex ijs, quos ego vidi,
plures habent *vnxere*) ego olim eam scripturam
secutus eram, quæ mihi probabilior visa erat, suū
cuiq; iudicium liberum relinquens, ut hanc, vel
illam amplecteretur, quemadmodum ego vnam
altera meliorem iudicaram. cuius mei iudicij, fa-
ctiq; rationem reddiderā lectori hoc modo. Ne-
gabam igitur, apud Hom. *il. ω.* corpus Hectoris
à mulieribus Troianis vnctum esse, sed ploratum
primū, lacrymisq; decoratum, & combustum:
deinde ossa pannis mollissimis inuoluta, & in vr-
nam coniecta: postremò exstructum ei è grandibus
saxis monumentum: iam verò, quòd vnctio-
nis mentio fit interdum apud scriptores, id non
magis ad honorem sepulturae pertinet, quàm la-
uatio, & pleraque alia, quæ nonnunquam in ex-
sequijs, & funeribus mortuorum solebant adhi-
beri: quale est hoc exemplum ex Ennio, *Tarquin-
nij corpus bona femina lauit, Et vnxit:* & item hoc
ex Virg. lib. 7. *Æn. de Misen. Principio pinguem
tedis, Et robore secto Ingentem struxere pyram, cui
frondibus atris Intexunt latera, Et feraleis ante cu-
pressos Constitunt, decorantq; super fulgentibus ar-
mis: Pars calidos latices, Et ahena undantia flammis
Expediunt, corpusq; lauunt frigentis, Et vngunt.*
apud eundem lib. 9. mater Euryali queritur se fi-
lio oculos non pressisse, neque vulnera lauuisse,
his ver-

A his verbis. *Hen, terra ignota canibus data preda Latinis, Alitibusq; iaces, nec te tua funera mater Produxi, pressine oculos, aut vulnera lani.* eodem pertinet illud Euripid. Phœnisl. ἐγὼ δ' ἦκα μετασέλλων Ἀδελφῶν Ἰοκαστῆ, ὅπως ἄσπον, ἀσπιδητὰ τ' ἐκέτ' ὄντα παῖδ' ἐμῶν. Quis autem unquam vel poeta, vel alius scriptor in miserijs mortui numeravit, quod lotus non fuerit, aut quod ei morietri oculi pressi, vel clausi non fuerint? nemo, quod sciam. At omnes poetarum harum commiserationum pleni sunt, dum vel eorum, qui naufragio perierunt, vel eorum, qui in acie ceciderunt, vel similibus calamitosorum conditione miserantur, ac deplorant: *iacet insepultus, & indefletus, aut non luctus.* Optabant enim omnes se sepeliri, humari, fletu, ac lugeri post mortem: & hæc crebro à scriptoribus commemorantur: *lanari corpus autem, vngi, oculos claudi,* & similia, vel non ita expetebant, vel dicere licet illa esse horum accessiones, & ad supremum honorem, id est, luctum, & sepulturam, tanquam ad finem, referri. Iam vero quod scribunt quidam vngere cadauera solitos esse veteres, ut diutius integra conservarentur: id verum esse non puto. Nam unctio, vel munditie, & nitoris, vel luxus causa adhibebant, & sciebant ad corporum integritatem conservandam nihil adiuuare: corpora autem cum diu manere incorrupta, & integra volebant, ea vel condiebant, vel cera circumlinebant: quod ostendit M. Tullius lib. 1. Tuscul. his verbis. *Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi servant: Persæ etiam cera circumlitos condunt, ut quam maximè permaneant diuturna.* id quod ab Herodoto traditum est libro secundo. ad eundem usum cedrum, & cupressum adhibebant. Sed cuius hominis est dicere hoc loco, vngi solita apud antiquos cadauera, ut diutius integra servarentur, cum constet & Troianos, & Romanos, maximè Horatij ætate, corpora mortuorum in rogam imponere, & comburere, non integra servare consuevisse? *Vixere* igitur mihi propter has causas non admodum probatur: *luxere* autem, maximè: propterea quod ubique apud scriptores lugeri, & luctu, seu fletu honorari mortuos legimus. Itaque Homerus non semel *κλαίειν θανόντας*, id est, flere mortuos, dicit esse *γέρας θανόντων*, id est, decus, præmiumque mortuorum, ut annotatum est supra ad Od. 6. lib. 2. Tum crebra sunt hæc apud Tragicos *ἀκλαυτος, ἀταφος*, id est, non ploratus, non sepultus. Eurip. Phœn. ἐγὼ δ' ἀκλαυτον, ἀταφον οἰωνοῖσι βοῶσιν, id est, relinquere non ploratum, insepultum, volucris escam. quæ Virg. expressit lib. 2. *Nos anima viles, infleta, inhumatæq; turba.* Iterum apud Eurip. in Medea Iason Medeam orat, ut sinat se filios suos sepelire, & lugere, his verbis, *Θάλας νέκρας μοι τῶσδε, καὶ κλαῦσαι πάρες.* apud eund. in Hecuba, sic umbra Polydori loquitur: *πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορέμενος Ἀκλαυτος, ἀταφος.* apud eundem in Androm. ij, qui nuntiant Peleo interfectum esse Neoptolemum, aiunt se corpus eius afferre, ut nepotem defleat, & sepeliat. *Κομίζομέν νιν σοὶ κατὰ μῦθον γόοις, Κλαῦσαι τε πρὸς βυγῆς τε κοσμησάμεν τάφω.* Alcaeus lib. 3. epig. Græc. Ἀκλαυτοί, καὶ ἀταφτοί ὁδοιπόροι τῶ δ' ὄππ' ἰμῶν Ἡμαθίης πειροσὴ καί μεθα μνελάδες, &c. Itaque Solon mortem

suam lacrymis carere non vult. *linguamus amicis* (inquit) *Marorem, ut celebrent funera cum gemitu.* At Ennius contra. *Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit: cur? voluto vinu' per ora virum.* Quod si quis mihi dicat, licere mortuos lugere, & deflere, etiam si corpus absit: ergo hoc loco legendum *vixere*, quia ad luctum, & ploratum, & similia, non erat necesse corpus Hectoris redimi, & Troiam referri: respondeo ploratus illos, & fletus non nisi posito ante omnium lugentium oculos cadauere, esse solitos vsurari. quod ex Homero, Virgilio, & ceteris, cuius perspicuum esse potest. M. Tullius autem hæc genera lugendi enumerat lib. 3. quæst. Tuscul. *pedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones.* & Euripides in Alcest. non admodum dissimilia. *Πυλῶν παροῖθεν δ' ἔχ' ἄρω Πηγαῖδ', ὡς νομίζετ' αἰ Γε, χέρις δ' ὄππ' φητῶν πύλας: Χαῖτα τ' ἔπ' ὄππ' ἀσπιδόροις πομάτος, ἀ δὴ νεκῶν πένθει πιτνεῖ. Οὐ δ' ἀπὲ νεολαῖα γυναικῶν.* id est, ante portas autem non video, ut mos & instituta postulant, fontanas aquas, quæ solent adhiberi in mortuorum portis: coma autem nulla est in vestibulo è capite abscissa: quæ in mortuorum luctibus fieri solent. postremo mulierum conuentus non tollit clamorem, neque strepitum excitat. sic igitur hunc locum explicabam. Matres Troianæ corpus Hectoris, quod Achilles canibus, & auibus destinaverat, luxerunt, honoreque sepulture affecerunt, posteaquàm Achilles Priami supplicis oratione, & precibus flexus est. Iam Achilles apud Homer. il. ω. à Mercurio præmonitus, & de Iouis voluntate certior factus, Priamo corpus Hectoris Troiam deportandum, ac sepeliendum tradit. sic Hom. *Υἱὸς μὲν δὴ τοὶ κέλνεται γέρον, ὡς ἐκέλευες. Κεῖται δ' ὄππ' λεχέσσ' ἄμα δ' οἱ φαινομένηφι ὄψ' αὐτὸς ἄσπον.* Virgil. Æn. 2. *At non ille, satum quo te mentiris, Achilles Talis in hoste fuit Priamo: sed iura fidemq; Supplicis erubuit, corpusq; ex sanguine sepulchro Reddidit Hectoris.* Cum his rationibus, & argumentis adductus in prior editione *luxere* excudendum curassem: & aliquot annis post Lutetiæ non pauca Horatij exemplaria manuscripta nactus, in eis omnibus *Vixere* scriptum reperissem, nisi quod in vno, hoc verbum erat in litura: hac secunda editione plurium librorum auctoritatem sequi malui: in sententia tamen prior manens, ut putem, *Luxere* potius legendum esse, quàm *Vixere*: aut certe vtramque lectionem esse probabilem: quod & Antonio Mureto videtur.

ADDICTVM FERIS] Addixerat Hectorē canibus, & auibus Achilles iam ab eo tempore, quo Hector mortifero illo inter humeros, & cervicis, *ἵνα τε ψυχῆς ἀκιστος ὄλεθρος*, id est, vbi celerrimus est interitus, vulnere accepto, iacensq; & pane exanimis, Achillem orabat, ut corpus suum patri Priamo comburendum, ac sepeliendum redderet, neq; canibus dilacerandum apud naveis relinqueret. sic enim respōdet Achilles il. χ. *Μή με κῶων γέρον γυνάξω, μηδὲ τοκήων· Αἰ γὰρ πῶς αὐτὸν με μένος, καὶ θυμὸς ἀνείη ὦμ' ἀποπαμῶμενον κρέα ἐδμεναι, οἷά μ' ἔορξας. Ὡς ἔσθ' ὅστις γε κῶας κεφαλῆς ἀπαλάλκω,* id est, Ne mihi homo impudentissime per genua mea supplica, neque per parentis. Nam me animus & ira inci-

A tant, vt te crudum in frustra sectum comedam: talia in me commisisti: Quare non est quisquam, qui canes à capite tuo prohibere possit. & *il. 4.* in sepultura Patrocli cum duodecim illos Troianos iuuenes, quos viuos ceperat, manu sua interfectos in rogam coniecisset, ait se Hectorem non flammis exulturum, sed canibus dilaniandū proiecturum. *Εκπεσε δ' ἔπι Δώσω Πελαμίδω πρὸ δαπέμων, ἀλλὰ κύνεσσι.*

HOMICIDAM] ἀνδροφόνου. neq; verò deterius multo est nomen Latinum Græco. nam ἀνδροφόνος, id est, viricida, apud Homerū idē ferè valet, quòd ἀνδρὸκτόνος, id est, homicida. & item apud Eurip. in Hecuba, ubi Polymnestor mulieres Troianas, à quibus eius liberi parui pueri fuerant interfecti, ἀνδροφόνος appellat. Denique Eustath. ad illum locū *Hom. il. 4.* ἤραζεν ἡμέτερον δ' ἀνδρὸκταίνης ἰσὸς λυζήης. *Ἡματι τῆς ὅτε παῖδά κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,* & c. notat ἀνδροφόνος γὰρ ὁ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἀναγρῶν εἶτε παῖς εἶναι ὁ πῶν, εἶτε ἀκμαῖος, εἶτε καὶ γυνή: id est, ἀνδροφόνος, seu, si dicere liceat, viricida, is est simpliciter, qui hominē occidit, siue puer sit is, qui cecidit, siue vir etate cor roborata, siue mulier.

POSTQVAM RELICTIS MOENIB. REX] Priamus *il. 6.* à Mercurio per media Græcorum castra noctu deductus, vt sup. diximus ad *Od. 10. lib. 1.* neq; à quoquam visus, ad Achillem peruēnit: & cum eius genua manib. tetigisset, manusq; exosculatus esset: sese ad pedes abiicit orans, vt corpus Hectotis, pretio accepto, sibi redderet, sepeliendiq; potestate faceret. Homeri verba sunt hæc, ἀρχὴ δ' ἄρα τὰς Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γύνατα, καὶ κούσε χεῖρας Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἰ οἱ πολέας κτάνον υἱας. sequitur aliquot post versibus, *Κλαίει δὲ δὴν ἀπὸ πρηπάροιθε ποδῶν Ἀχιλλῆος ἐλυαδῆς.* id est, Plorabat miserabiliter, seu indefinenter ante pedes Achillis volutatus.

PERVICACIS] in sententia sua obfirmati, pertinacis, & vt alibi, cedere nescij, quamquam interest inter peruicaciam & pertinaciam.

SETOSA DVRS EXVERE] id est, porcorum, & ceterarum bestiarum, in quas à Circe fuerant versi, figuras exuerunt, & humanas recuperarunt, Circe volente, ac libente. hac de re *Homerus* ὁ δ. κ. *Κίρκη δὲ δὴ ὄν μετάρωιο βελήκει Πάριδον ἔχουσ' ἐν χειρὶ, θύεας δ' ἀνέωξε σφραῖν.* & c. id est, Circe autem per domum, & è domo egressa est, virgam manu tenens: foreis autem haræ aperuit. sequitur, *Τῶν δ' ὄν μὲν μελέων βίχας ἔρρεον, ἄς πρὶν ἔφουσε Φάρμακον ἑλόμενοι, τὸ σπιν πῶρε πῶτνια Κίρκη. Ἀνδρες δ' αἰψ' ἐγένοντο νεώτεροι, ἢ πάρος ἦσαν.* id est, ex eorum autem membris pili defluebant, quos prius nascifecerat pharmacū perniciosum, quod eis dederat veneranda Circe. Viri autē citò facti sūt iuniores, quā antea erāt.

REMIGES VLYSSEI] socij Vlyssis. *epist. 2. lib. 1. remigum vitiosum Ithacensis Vlyssis.*

RELATIVS] sic habent duo cod. Vatic. & Iañ. *Rain. Vrf. Torn.* & ita legendum, non *relapsus*. *relatus* autem, id est, redditus & restitutus.

ATQVE NOTVS IN VVLTVS HONOR] id est, & facies pristina honesta, omnibus nota, nempe humana.

AMATA NAVTIS MVLTVM] ô tu, quam nauar, & institores multum amant. Cum videri

velit eam honorificè appellare, eique blandiri, reuera tamen contumeliosè insectatur. qui sint institores dixi sup. ad *Od. 6. lib. 3.*

IVVENTAS] id est, iuuenta. nā quamuis Dea nomen sit, eodē tamen etiā ætas hæc significatur.

VERECVNDVS COLOR] purpureus, & rubicundus: qualis inest in pueris, & adolefcētibus, qui verecundi sunt natura: vel per verecundū colorē, ideo rubicundus significatur: quia, quos pudet, ij erubescunt. significat, sibi cantiones, & veneficia Canidiæ pallorem, maciē, canitiemq; attulisse.

RELIQVIT OSSA, & c.] nihil mihi reliquit præter ossa pelle lurida amicta: vel præter ossa & pellem luridam. prouerbium de summa maciē. *Plaut. Capt. Macesco, consensco, & tabesco miser: Ossa atq; pellis sum misera macritudine.* Theocritus *id. 8. Τίνος μὲν δή ποτ' ἴσας πόρπος αὐτὰ λέλειπται Τ' ὄστ' ἄ.* id est, Illius quidē iuuentæ sola ossa relicta sunt. *Apollon. Αρρον. 6. πίνω τε οἱ αὐτοῖς λευκῆς Ἡσυχίης: ῥῖνοι δὲ σὺ ὄστ' αὐτῶν ἐερρον.* id est, sordibus ei corpus erat aridum & squalidum: pellis autem & ossa iola continebant. *Virg. Palæm. vix ossibus hærent.*

PELLE AMICTA LVRIDA] pallida, subuitridis, vel crocei coloris: qualis umbrarū, arquatōrum, luræ, Orci. vt sup. *Od. 4. lib. 3. luridū Misos ad Orcum.* amicta autē, id est, vestita. *epist. 15. lib. 1. Pomifne & pratis, an amicta vitibus vltmo.*

TVIS CAPILLVS ALBVS EST] tui odores, tuaq; vnguenta, id est, veneficia, mihi canitiem attulerunt. *Oda 14. lib. 3. Lenit albescens animos capillus.*

NULLVM A LABORE ME] nulla mihi à labore, siue animi, siue animi & corporis datur intermissio, nulla conquiescendi potestas.

VRGET DIEM NOX, ET D.] id est, sine vlla temporis intermissione laboro, continuis animi laboribus exerceor. diurno labori succedit nocturnus, & nocturno diurnus.

NEQVE EST LEVARE] ὅδ' ἔστ, vel ἔξστ. nō licet, nō datur respirare. distenta mihi sunt spiritu præcordia, neq; ea respirando leuare possum. iccirco enim data est respiratio, vt & attrahatur aër frigidus, qui calorem intestinū, ac naturalem refrigeret: & vicissim peētus spiritu, & aère concalefacto distentum, atq; inflatum subleuetur.

ERGO NEGATVM VINCOR, VT CREDAM] horum verborum hæc sententia est. ergo ego nunc tandem infelix meis malis vincor, vt credam, & fatear id, quod initio negaueram: quidnam? Sabella carmina, id est, Canidiæ Sabelle cantiones vim habere ad permouendos, & perturbandos hominum animos.

CAPVTQVE MARSÆ.] & vt credam, caput Marsis cantionibus, seu carminibus, quodammodo dirumpi, amentiaque affici. suprà *Od. 5. eodem lib. nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus.* Licet & ita interpretari, *dissilire*, id est, dirumpi. Et verò utrumque coniunxit *Arnobius lib. 2. aduersus gentes, vt infidelium dissiliat & dirumpatur auditus.*

DISSILIRE.] in diuersas parteis ferri, dissipari, differri. *epist. 18. lib. 1. Gratia sic fratrum geminorum Amphionis, atq; Zethi dissiluit.*

QVANTVM

A QUANTVM NEQVE ATRO DELIBV-
TVS] Hercules Eunomo Architelis filio, à se
non sponte interfecto, voluntario se exfulio mul-
tauit, atq; in oppidum Thrachinem proficisci cō-
stituit. Cū ad Euenum fluuium, cuius portitor
erat Nessus centaurus, peruenisset, ipse fluuium
pedibus superauit: Deianiram autem mercede
pacta Nesso traiciendam reliquit. Hic, dum eam
traicit, vim ei inferre conatur. Hercules Deiani-
ræ vim propulsantis clamore exaudito, egrediēti
Nesso mortiferum vulnus infligit. Nessus mori-
bundus, Deianiræ ad se euocatæ dixit, se philtrum
ei dare velle, quo Hercules erga se amorem per-
petuum, ac sempiternum retineret. (constabat au-
tem id philtrum ex ipsius Nessi cruore, & eo ve-
neno, quo suorum telorum cuspides Hercules in-
ficere solebat.) Quo cupidè accepto, & studiosè
seruato, cū Deianira parum gratum de Iola Eu-
ryti filia nuntium accepisset, verereturque ne Io-
lam sibi anteponeret Hercules, tunicam ad eum
misit cruore illo imbutam, cū existimaret phil-
trum esse: quam cū ille induisset, venenumque
illud corporis contactu concalcraftum, vsque ad
viscera permanisset, voces illas miserabileis edi-
dit, quæ leguntur apud Sophoclem in Trachin.
vide Od. 3. huius lib.

B NEG SICANA FERVIDA VIRENS] Sic
ego hunc locum veterum codicum auctoritatem
secutus emendauit. sic enim scriptum reperi in
cod. Don. Iann. & duobus Vatic. duobus Petri
Danielis, & totidē Nicotianis, & vno Nicot. Cle-
ric. & duobus Russardinis, *Virens in Aetna*. quod
sine dubio rectum est, vt per virentem flammam
significari intelligamus eam, quæ valida & per-
petua sit, & numquam languescat, aut moriatur:
quemadmodum apud Homerum *ἰλ. 1. φλόξ ἔμα ἐν-
θη*, id est, flamma exaruit: seu marcida facta est, pro
extincta est. & *ἰλ. 4. τῆμος πυρκαϊὴ ἔμα ἐβίετο*, id est,
tunc incendium marcescebat. *Vrens* autem, quod
in ceteris omnibus manuscr. reperitur, longè est
ineptissimum. Ego igitur priore sententia desisto:
C quæ fuit huiusmodi, *Virens* esse mendosum, &
legendum *Vibrans*. Sic autem hanc sententiam
confirmabam in priore editione. Ex hoc *virens*,
quod mihi deprauatum videbatur, coniectura du-
ctus, tanquam manu quadam, ad veram, ac ger-
manam (vt tum putabam) lectionē, *vibrans flam-
ma*, reponebam: atque ita disputabam. *Vibrans
flamma* (opinor) ab Horatio appellatur, quæ stri-
cti ferri, aut luminis in morem splendet, ac micat:
vel quæ se attollit, atque eiacular in auras: qua-
lem describit Lucretius lib. 6. *Aetnæ flammam*, &
Virg. lib. 3. *Æn.* sic Lucret. *Nunc tamen illa modis
quibus irritata repente Flamma foras vastis Aetna
fornacibus efflet, Expediam. primum totius subcaua
montis Est natura, ferè silicium suffulta cauernis,
&c.* sequitur mox, *Ventus enim fit, vbi est agitando
percitus aër. Hic vbi percaluit, calefecitq; omnia cir-
cum Saxa furens qua contingit, terramq;: & ab ollis
Excussit calidum flammis velocibus ignem: Tollit se,
ac relictis ita faucibus eijcit alte, Funditq; ardorem
longè, longèq; fauillam Differt, & crassa voluit cali-
gine sumum, Extruditq; simul mirando pondere sa-*

xa. Et Virgil. *sed horrificis iuxta tonat Aetna rui-
nis: Interdumq; atram prorumpit ad aethera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla. Attol-
litq; globos flammarum, & sidera lambit: Interdum
scopulos, annulsaq; viscera montis Erigit eructans, li-
quefactaq; saxa sub auras Cum gemitu glomerat,
fundoq; exestuat imo.* quos Virgilij versus ex Pin-
darii Oda 1. expressos, aut certè imitatos ostendit
Macrob. lib. 5. Saturnal. cap. 17. *κίον δ' ἔθανία σωέ-
χει. κφόσο δ' Αἴτνα πάντες χρόνος ὄζειας πθίνα, πῆς ἐρεύζοντα
μὲν ἀπλάτῃ πυρὸς ἀγνοῦνται ἐν μυχῶν παλαι: ποταμοὶ δ' ἀ-
μύρασι μὲν ἀποχέον πρὸν κατὰ αἰθῶν: ἀλλ' ἐν ὄρφρασι πῆ-
τρας φόνισσα κυλινδομένα φλόξ ἐς βαθεῖαν φέρεται πόντος πλα-
κα σωὴ πατάγω: κείνο δ' ἀφάισιο κροῦνός ἐρπετὸν δεινοτάτης
ἀναπύμπι:* id est, Columna autem caelestis cōtinet,
niuisa Aetna, per totum annum niuis acutæ nu-
trix: cuius ex recessibus eructantur ignis, ad quem
nemo accedere audeat, purissimi fontes. Fluuij
autem ignei interdum profundunt fluentum fumi
candens, seu nigrum: noctis autem tenebris pœ-
nicea flamma voluitur, & saxa portat in maris æ-
quor profundum cum ingenti sonitu. Illud au-
tem Vulcani reptile scaturigines horribilissimas
furfum, mittit. Iam verbum vibrare, sapius esse
absolutum, quàm *ἐνεργητικόν*, id est Lucret. Virg. M.
Tull. intelligere licet. Lucretius libro tertio, *Quin
etiam tibi si lingua vibrante minacem Serpentem,
& cauda procero corpore vring, Sit libitum in mul-
tas parteis discindere ferro, &c.* Virgilius Aeneid. 2.
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora. idem lib.
nono, *Vibranti gladio connixus ab aggere dexter
Occupat.* & lib. 10. *Vibranti cuspis medium trans-
uerberat ictu.* M. Tull. orat. perf. de Demost. *Cuius
non tam vibrarent fulmina illa, nisi numeris contor-
ta ferrentur.* Idem in Lucullo. *Nobis metipsis modo
ceruleum mare videbatur, nunc rauū: nunc, quia à
sole collucet, albescit, & vibrat.* Idem in Bruto extre-
mo. *Et erat oratio cū incitata, & vibrans, tum eti-
am accurata & polita.* Quintil. lib. 10. de Archi-
locho. *cū valida, tum breues, vibrantesq; senten-
tia.* hanc igitur scripturam veram esse puto, *Vi-
brans in Aetna flamma.* Nam quòd quidam e-
mendauerunt, *Furens in Aetna flamma*, non e-
quidem inuideo: & scio Virgil. lib. 4. Aeneid. in
extr. dixisse: *flammaq; furens Culmina perq; homi-
num voluantur perq; Deorum:* Verùm hæc lectio,
quam sequor, & propius abest à vetere scriptura
Virens, & significantius (meo quidem iudicio)
exprimit flammæ è fornacibus illis erumpentis,
& in altum sese eijcientis, & conglobantis natu-
ram. *Vrens* autem factum esse puto ex *Virens*: &
Virens ex Vibrans errore, & negligentia librario-
rum. Hæc igitur olim scripserā. Nunc autem sen-
tentia mutata, *Virens flamma* retineo, & virentem
flammam interpretor, validam, acrem, perpetuā,
non languescentem. Cur sententiam mutem au-
tem vna hæc causa est, quod tutius esse arbitror
veteres codices sequi, præsertim vbi defendi pos-
sunt, vbiq; probabilem scripturam continent,
quàm aliam excogitare. Si quis tamen *vibrans
flamma*, quæ lectio coniectura sola nititur, huic
anteponet, non improbo.

TV DONEC CINIS, &c.] tuveluti quæ-
dam

A dam venenorum officina, non cessabis me tuis venenis exurere, donec exaruerim, & cineris in modum consumtus, atque à ventis dispersus fuerim: seu donec in cinerem versus fuerim, vt loquitur Oda 3. lib. 3.

COLCHICIS] Medea venenorum simillimis. supra Od. 5. *Flammis aduri Colchicis.* & Od. 13. lib. 2. *ille venena Colchica, Et quicquid vsquam concipitur nefas, Traclauit, &c.*

QVÆ FINIS?] finis generis fæmin. vt supra Od. 18. lib. 2. *sine destinata.* & Lucret. lib. 1. *Denigiam quoniam generatim reddita finis Crescendirebus constat.* & Virg. lib. 5. *Quæ finis standi?*

QVOD ME MANET STIPEND.] quod tibi à me vis stipendium perfolui? id est, quam mihi pœnam irrogabis aut impones? quam me pœnam vis sufferre, ac sustinere?

EFFARE] quidam legi volunt Ecfare, quomodo scriptum reperi etiam ego in vno, & altero codice antiquo.

B IVSSAS] participium à verbo *inbeor*: de quo alibi. iussas autem, id est, à te in me constitutas: vel quas ego subire & luere abs te iussus fuero.

CVM FIDE] tralatio à pecunia: quæ cum fide solui dicitur, si tota, & ad diem soluatur.

EXPIARE] pœna subeunda luere, ac delere. vt Od. 1. lib. 2. *arma Nondum expiatis vnctæ cruoribus.* & huiuslib. Od. 5. *dira detestatio Nulla expiatur victima.* Cicero de harusp. resp. *nomen populi Rom. tanto scelere contaminauit, vt id nulla re possit, nisi ipsius supplicio, expiari.*

MEND. LYRA VOLES SONARI.] id est, falso, seu falsis carminibus, & mendacibus hymnis laudari. significat, eam veris laudibus ornari non posse.

TV PVDICA, TV PROBA.] significat, eam esse impudicam, & improbam. sic Catull. in quadam. *Pudica & proba, redde codicillos.*

C PERAMBVLABIS ASTRA SIDVS] tanquam Erigone refereris in siderum numerum. vel tu sidus aureum inter astra versaberis. hoc dicitur interesse inter astrum & sidus, quod sidus, vna stella sit: astrum, multæ: vt Virgilia, Orion, Vrsa maior, & Vrsa minor, &c. sidus aureum autem dixit *ἄπυρρονος*, vt non semel Virg. *Æn. 2. ferit aurea sidera clamor.* & lib. 11. *Tum vero immensus surgens ferit aurea clamor Sidera.*

INFAMIS HEL. CAST. OFFENS.] Quæ sunt peruulgata, omnibusque notissima de Stesichoro poëta, iccirco eum oculis esse multatum, quia Helenam versibus maledicis, & contumeliosis lacerat, prætermitto. Pausanias autem in Laonicis, noua quædam hac de re, atque inaudita profert, Leonynum quendam Crotoniatam in insulam *Λευκῶν* profectum, Achillem in ea, duos Aiaces, aliosque Heroas, & vnâ cum illis Helenam vidisse: cum ea etiam esse locutum, sibi que ab illa esse mandatum, vt, cum primùm Himeram (qua in vrbe natus est Stesichorus) nauigasset, Stesichoro nuntiaret, se iratam ob carmen in se scriptum, oculos ei ademisse: Quo nuntio accepto Stesichorum stilum vertisse, Helenamque, quam antea vituperat, laudauisse. Eius autem

palinodia principium ponit Plato in Phædro his verbis, *ἔστι δὲ πῖς ἀμαρτάνουσι καὶ μυθολογίαν καθαροῦς, ἀρχαῖος, ὃν Ὀμηρος μὲν ἐκ ἤθετο, Σπυρίχορος δὲ τῶν γὰρ ὀμμάτων σερθεῖς ἀπὸ τὴν Ἑλένης κακῆς ἑλέειν, ἐκ ἠγῆσθη, ὡς αὐτὸς Ὀμηρος, ἀλλ' ἀπὸ μυστικὸς ὄν, ἔγνω τὴν αἰτίαν, καὶ ποιῆσαι εὐθύς, οὐκ ἐς ἔπυμος ὁ λόγος ἔπος, ἔδ' ἔβας Ἐν νηῦσ' εὐσελμοῖς, ἔδ' ἴκεο πῆγμα βροῖς, ποίησας δὴ πᾶσαν τὴν καλυμένῳ παλινοδῖαν ἀποσχεῖμα ἀνέβλεψεν, id est, ijs, qui in fabulando peccarunt, vetus est expiatio, quæ Homerū quidē fūgit, sed non Stesichorū. Nam cum oculis orbatus esset propterea, quod Helenæ maledixerat, nō ignorauit, quemadmodum Homerus, sed, vt pote qui musicus esset, causam eius rei intellexit, & continuo hoc carmen fecit. Non verus ille est sermo: nūquam puppibus Vesta es veliuolis opulente ad pergamata Troia.* Absoluta igitur tota illa, quæ appellatur, palinodia, oculorum sensum continuo recuperauit. vsurpat M. Tullius huius carminis principium lib. 9. epist. ad Attic. *ἐκ ἐς ἔπυμος λόγος* (vt opinor) *ille de ratibus*, id est, nō est verus ille rumor de Pompeij nauibus. Extat & alius Stesichori versus apud Lycophronis interpr. ad eandem rem pertinens, *Τρώες τί ποτ' ἴσαν Ἑλένης εἰδωλον ἔχοντες.*

INFAMIS HELENÆ] quam infamarat Stesichorus: dedecore & infamia nota: à Stesichoro. non dissimulabo me reperisse in vno Vatic. libro, Infimis. de qua scriptura equidem nihil pronuntio. tantum admonitum lectorem velim, vt consideret, idē mne sit sentiendum de nomine infamis, quod de in facetus censuit Hermodaus Barbarus: nempe scribendum esse, in ficetus.

VATI] Stesichoro. de quo sup. ad Od. 9. li. 4. vide de eod. multa apud Quint. lib. 10.

ET TV] tu quoque eorum exemplo.

ONEC PATERNIS] hæc palinodia irrisio nis contumeliosa plenissima est: immò verò mera contumelia est, cum vrbantate tamen Horatiana coniuncta. Vult enim Horatius intelligi, quæ laudandæ Canidiæ causa dicit, esse planè falsa. *NEC IN SEPVLCHRIS, &c.* id est, nec docta, seu quæ nescis pauperum mortuorū cineres nono post eorum mortem die dispergere, ac dissipare. innuit hoc eam factitare solere.

NOVENDIALEIS] nouendiales pulueres, nouendiale sacrum, nouendiales ludi, nouendiales feriæ à numero dierum sunt dictæ. Nam cadauer domi dies septem seruabatur: octauo die comburebatur: nono sepeliebatur, seu humabatur: de inde iustis perfolutis, & imposta inscriptione humatus dicebatur mortuus. ante hoc tempus, & antequam hæc facta essent, dicebatur esse supra terram. Ad hunc locum pertinet illud Virg. 5. *Æneid. Præterea si nona diem mortalibus alnum Aurora extulerit, radijsq; retexerit orbem, &c.* ad quem locum lege Seruium, qui ibi profert hunc Horatianum versum.

PVRÆ MANVS] *καθαρά χεῖρες*: non maculata sanguine: quod est falsum, vt cætera omnia.

TVVSQVE VENTER PARTVMEIVS] venter partumeius est, qui partum edere & solet, & potest: venter fecundus: qualis profectò non est Canidiæ: id est, Gratiadiæ. est autē nomen conflatum à partu, & verbo meio. in codice Io. Morellij

A rellij viri nobilis, & in primis eruditi, annotatum erat ad hanc vocem *partumeius, partui aptus*.

TVO CRVORE RVBROS] tuo cruore, & tabo commaculatos in puerperio tuo.

V T C V M Q V E, &c.] quoties, vel quando-cumque tu partu edito è lecto surgis fortis puerpera. quod numquam tibi contigit. numquam enim nec patis, nec peperisti. videtur enim significare, Canidiam obstetricis opera, & ministerio uti, quæ pannos eius cruore ex partu inquinatos, abluat, cum longè aliud & sentiat, & velit intelligi. Nam nec vniquam puerpera fuit, neque obstetrice vsa est, neque pannos habet cruentos, utpote quæ suppositos partus ostendet, non veros. ut sup. Od. 5. *si vocata partibus Lucina veris affuit. Exsilis autem secundæ personæ est, à verbo exsilio.*

CANIDIA.

OBSERATIS] obturatis, clausis, surdis. obferare à sera factum. utitur & Catull. ad Ipsithill. seu, ut alij volunt, hospitellam, *Ne quis liminis obferet tabellam.*

B **NON SAXA NVDIS SVRD.]** huius verus, & proximi sententia est. Non sunt nautis surdiora saxa, quæ fluctibus hibernis verberantur, subintell. quàm ego tibi sum. vel hoc modo. non magis audiunt nautas miseros, nudos, & eiectos saxa, quæ à fluctibus hibernis verberantur, quàm ego te. *nudis autem, id est, spoliatis, naufragis. sic supra Od. 7. lib. 3. nam scopulis surdior Icaris Voces audit adhuc integer.*

T V N D I T] verberat. Virgil. *Æneid. 5. Est procul in pelago saxum, spumantia contra Littora: quod tumidis summersum tunditur olim Fluctibus, hiberni condunt ubi sidera Cori.* Idem in Daphn. *Nec percussa iuuant fluctu tam littora, &c.*

NEPTVNVS HIBERNVS] id est, mare tempestatibus hibernis commotum, atque ventis concitatum.

C **SALO]** fluctu: maris agitatione, & iactatione, Græcum nomen est, ex quo *σαλεύειν* agitare, concutere.

INVLTVS VT TV RISERIS, &c.] egone committam, ut tu impunè riseris Cotyttia, quæ sacra tu tuis versibus vulgauisti? de hoc loquendi genere vide quæ sunt annotata ad illum locum, *Vifne tegam spurco Dama latius? Saty. 5. lib. 2.*

COTYTTIA] sic scribendum docuit Politianus, non *Cocytia*. Cotyttia autem dicta sunt sacra quædam nocturna, flagitiosa, obscæna, & nefaria, à Cotyttone impudentiæ, & Veneris obscænae dea, cuius sacerdotes erant Baptæ: de qua Iuuenalis Saty. 2. *Talia secreta coluerunt Orgia tæda Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyttò.*

LIBERI CVPID.] liberi, id est, nulla lege, nullòque pudore à libidine reuocati: liberè & solutè per omne libidinis, quantumuis obscæna, & flagitiosa genus vagantis.

ET ESQVIL. PONTIF. VENEFICI] Conscijs, & particeps à me factus eorum factorum & veneficiorum, quæ in Esquilij tracto: vel

dic pontificem eum appellari veneficij Esquilini, quia veluti pontifex quidam hæc sacra reprehendat, & de his existimare, & iudicare audeat. erat enim pontificum religiones, & ceremonias tueri. Festus, *Pontifex maximus, index, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque.* Plautus Rudente, *Lubet iurare. tunc pontifex periuurio es?*

IMPVNE VT VRBEM, &c.] egone te patiar inultum esse, qui me populi fabulam feceris?

QVID PRODERIT DITASSE, &c.] id est, quid proderit tibi te Pelignas anus impenso pretio conduxisse, ut te dolore, & cruciatu corporis liberarent; præsentibusque venenis vsus esse, ut statim exanimatus miseriarum tuarum portu occupares, si tardius, quàm optas, moriturus es?

DVCENDA] producenda, extrahenda. sic dicimus *ducere bellum.*

IN HOC] ad hoc, propter hoc, *ὅτι τούτο.*

SVPPE TAS] ut sufficias, ac suppedites materiam, & locum nouis doloribus: vel ut sis semper recens & integer nouis doloribus. *ἵνα ἐπαρκῆς καὶ αἰσθηδῶσι.*

DOLORIBVS] sic habent aliquot libri scripti, & excusi: quidam scripti *laboribus*: quidam *cruciatibus*.

INFIDVS] qui Deorum consilia recondita vulgavit, ut dicemus ad Satyr. 1. lib. 1. sed mihi tacendum non videtur, me in octo lib. manuscriptoris legisse, *Pelops infidi pater.*

BENIGNÆ] copiosæ, affluentis, abundantis, largæ. videntur quidem hæc pugnare, copiosum esse, & egere: sed ea est Tantalus, & Tantalus similitudinem pœna, ut in media rerum copia egeant. de hac autem Tantalus pœna vide annot. ad Satyr. 1. libri primi.

OPTAT PRŌMETHEVS] de Prometheo supra diximus nonnulla ad Od. 3. lib. 1. ad quæ hæc addamus: Prometheum iccirco Caucaaso esse affixum fingi, quod is in monte illo assidue hærens, inde astra studiosè contempleretur, & rerum cælestium cognitioni operam daret. quod testatur & Cicero lib. 5. Tulcul. quæst. non longè à princip. Est autem hic mons circa Assyrios, altissimus, & pæne dicam, sideribus vicinus. ex quo fit, ut astra maiora, quàm aliunde videantur, demonstrat, & planissimè eorum ortus obitusque declaret. Dicitur idem totam fulminum rationè accuratè perquisiuisse, eamque perspectâ & cognitam hominibus indicasse. Ex quo ignem cælestem furatus esse traditus est. Quod autem Aquila cor eius exest, significat ea fabula curam, & sollicitudinem acrem animi, qua siderum motus peruestigauit.

OBLIGATVS] id est, *alligatus*: vel dic *obligatus*, quasi circumligatus, id est, firmissimè & tenacissimè ligatus. sic enim dicunt Latini, *nexu se obligare, & verborum obligationes, & obligare vulnus, & obligatus beneficijs.* Sed cur non dixit, *obligatus Caucaaso*, potius quàm *aliti*? An hoc significat, Prometheo aquilam esse assidue affixam per hypallagen? an Prometheum Caucaaso esse obligatum & affixum, ut aliti, id est, aquilæ pabulum affixum?

A fiduè præbeat, quasi alii positum sit pro, alitis causa?

OPTAT SUPREMO, &c.] de Sisypho, & eius saxo, cum fabula sit notissima, tum collegim⁹ quædã ad Od. 14. li. 2. ibi, *damnatusque longi Sisyphus Æolides laboris.*

VOLES MODÒ ALTIS DESIL. TVRR.] modò voles te ex altis turribus præcipitem agere.

ENSE PECTVS NORICO RECLVDE. R'E] tibi pectus ferro transfigere. sic Virgil. loquitur lib. 10. Æn. *Tum latebras animæ pectus mucrone recludit.* Noricus ensis autem à gente Norica dictus, Rhætis, & Lepontijs finitima. Nam inter Noricos, & Rhætos Rhenus fluuius interfuit. suprà Od. 16. lib. 1. *quas neque Noricus Detterret ensis.*

INNECTES] sic reperi scriptum in duobus codicib. Vatic. Vrlin. Rainutij, Faërn. Nicot. Russ. Cleric. in tribus Vatic. Faërn. Torn. *nectes.*

VECTABOR HVMERIS] tuis humeris infidebo mihi inuisis.

B AN, QVÆ MOVERE CEREAS] an ego, quæ cereas imagines motu præditas efficere, & animare possum, &c. adhibebantur autem cereæ, & laneæ imagines in rebus magicis: vt fat. 8. lib. 1. *Lanea & effigies erat, altera cerea.*

VT IPSE NOSTI CVRIOSVS, ET POLO] in libro Iannoct. scriptum est, *Vt ipse curiosus nosti, & polo* quàm scripturam non reijcerem, nisi magis mihi placeret vulgata.

ET POLO DERIPERE LVNAM] suprà Od. 5. *Lunamque calo deripit.* Deripere autem nõ diripere, scriptum est in omnibus libris calamo exaratis.

EXCITARE] excitare mortuos ab inferis. DESIDERIQVE TEMPERARE POCVLVM] & conficere, ac miscere poculum amatorum. sup. Od. 5. *Amoris esset poculum.* temperare, *καταλάττω.*

C FLOR. ART. IN TE NULL. HABENTIS EXIT.] Cum dissentirent hoc loco inter se libri veteres, aliique haberent, *Plorem artis in te nil habentis exitus:* alij, *nil agentis exitum:* ego olim eam scripturam, quæ mihi probabiliss. visa erat, quæq; reperitur in duobus cod. Vatic. Iannoct. Tornes. (quamquam in vno ex his, non sine litura.) *Plorem artis in te nil agentis exitum,* secutus eram. quam sic explicabam. ego, quæ Lunam è calo possum deducere, & mortuos excitare ab inferis, & amatoria pocula præsentissima conficere, vsq; adeò ne infelix ero, vt ars mea in te sit inanis, nullamque vim aut potestatem habeat? hæc mihi quidẽ videbatur esse verborum sententia: sed hærebat scrupulus, quòd genus hoc loquendi, *ars nil agit in aliquo,* seu *in aliquem,* pro eo, quod est, inanis est, & nullam vim habet, & nil valet, videbatur mihi, vt & nunc videtur, parùm Latinum, & Horatio, eleganti scriptori, indecorum. nam *nil agere* quidem, inanem operam sumere est: quo sæpe vtuntur Latini. vtitur & Hor. fat. 9. lib. 1. *sed nil agis: vsque tenebo.* & saty. 3. lib. 2. qui locus vide-

D tur præcipuè huius lectionis sententiam adiutare. *Nil agit exemplum, litem quod litem resoluit.* significat enim inutile, atque inane esse exemplum, quod rem dubiam & controuersam, alia re dubia soluit. hoc igitur tunc afferebam, quo hanc scripturam defenderẽ. nam illam alteram, *artis in te nil habentis exitum,* planè reijciebam. quæ tamen reperitur ferè in omnibus libris excusis, Venetis, Lugdunensibus, Parisiensibus, Germanicis, & maiore parte manuscriptorum. ego autè eam annos ab hinc duodecim ita in meo libro immutaram, *Plorem artis in te nil valentis exitum.* quod idem nuper venit in mentem Paullo Manutio, viro doctissimo, seu potius Mureto: qui ita curauit excudendum, cum Aldini antiquiores habeant, *nil habentis.* neque verò hæc mihi scriptura displiceret, si eius exstaret in libris veteribus vel tenuissimum vestigium. Nunc cum id non sit: hanc, quam explanavi, & quæ reperitur in libris scriptis, *Plorem artis in te nil agentis exitum?* tenebam, quia non habebam meliorem. Nam, ne mentiar, ne eam quidem magnopere probabam. Videbatur enim mihi inelegans & insolens, ac, pæne dicam, barbarum loquendi genus: vt & nunc videtur. *ars nil agit in te,* vt suprà dixi. Nunc igitur (vt, quod sentio, liberè dicam) hæc ipsam scripturam, quam religione quadam deterritus immutare, aut reijcere tum non sum ausus, corruptam esse, neque vllum mendum inesse in verbo *habentis,* sed in voce *nil,* aut in voce *exitum:* & ne longum faciam, totum hunc locum sic esse legendum puto. *Plorem artis in te nullum habentis exitum?* seu, si quis malit, quòd in quibusdam libr. reperitur, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* Natum autem fortasse mendum est ex hac scriptura, *null habentis,* & ex ignoratione cõsuetudinis loquendi Horatianæ. Nam cum indocti quidam siue librarij, siue lectores, quid sibi vellet illud *null?* non intellexerent, neque quòd referri possent hi patrij casus *artis habentis,* viderent, ex ea voce *null?* fecerunt *nil.* Ita nobis locus corruptus per manus traditus est, quem postea nonnulli ita corrigere conati sunt, vt *agentis* reponerent in locum verbi, *habentis.* in libro quidem Don. perspicuè vox *agentis* alia & recentiore manu scripta est. in solo autem codice Tornes. & duob. Vatic. integram reperi: quibus cum postea consentire animaduerti Lute tia Clericanum, Nicotianum, vnum Russard. ceteros. hanc igitur germanam, & integram scripturam esse arbitror. verborum autem hic ordo est, *Plorem artis nullum exitum in te habentis?* vel, si quis forte alteram lectionem huic anteponat, *Plorem artis,* id est, plorem gratia artis, *nil exitus,* id est, nullum exitum, *in te habentis?* Iam hoc *Plorem artis,* Græcorum more dictum est, pro eo, quod est plorem artis ergò, seu causa artis, vel ob artem. solent enim illi in huiusmodi loquendi generibus subintelligere *χαριν,* vel *ενεκα.* Plato in Euthyd. *μακαρίζω ἄρ' ὅμως ἐξοχῶς τὸ κτήματός, πολὺ μᾶλλον, ἢ μέγαν βασιλέα δ' ἀρχῆς.* i. beatos equidem vos duco possessionis istius magis nomine, quàm magnum regem, seu Persarum regem imperij. Aristot. *ῥητορ. α. πολλοὶ γὰρ ὑμᾶν νομίζουσιν, ὡς αἰὲρ ἠρόδικος λέγεται, ἔς ἑδδαίς ἀν εὐδαί-*

A *ἀοιδίαι δ' ὕμνους*, id est, ad verbum, quos nemo beatos duxerit valetudinis. quod valet, ob valetudinem, vel causa valetudinis. Dionys. Halicarnasensis, ἀρχαίολ. βιβ. ζ. Ταύτης μὲν τοῖα δ' ἡρώμης ἐπαγοῦντες ὑμᾶς, id est, huius sententiae vos laudates. quod valet, ob hanc mentem, vel ob hanc sententiam. Eurip. in Androm. καὶ μὲν οὐδ' ἔγω δαίαις τέλμας, ἀν' ἐρεῖα. ὡ κατὰ τοῦ ἐγὼ, κατὰ τοῦ ἀνδράσι, id est, gemo igitur facinoris hostilis, quod perpetravi. Idem Iphigenia in Aulide, Ἐλλάδος μάχης ἐργὸν δ' ἀλαμπύρην ἔγω. id est, maximè equidem Graeciae calamitofa gemo ac ploro. Idem Phœniss. φεῦ, φεῦ. κακῶν σὺν Οἰδίπῳ σὺς ὦν ἔγω. malorum tuorum Oedipe ploro. quae tria postrema exempla proximè accedunt ad hanc locutionem Horatianam. Integrum est illud genus apud Æschyl. in Prometh. Αἰ αἰ παρθεῦ, σὺν ὑπὲρ ἔγω πόνων. imitatus est etiam Virgil. II. Æneid. *Vir Troiane, quibus calo te laudibus æquem? Iustitiane prius mirer, belline laborum?* id est, tene, mirer ob iustitiam prius, an ob bellilabores? sic enim hunc versum explico, quamvis paullo aliter Seruius. Iam hæc loquendi genera, *habere exitum, nullum habere exitum*, Latinis scriptoribus valde sunt vsitata: quorum hoc proximum significat, quippiam non consequi finem, cuius gratia cœptum est, atque ita inane & inutile, seu nullius efficaciam esse: illud alterum, cōtrarium, nempe ad exitum optabilem peruenire & efficax esse, seu (vt ita dicam) effectum aliquem gignere. M. Tull. lib. 7. epistol. ad Att. *Rursus autem ex dolore municipali sermonibusque eorum, quos conuenio, videtur hoc consilium exitum habiturum.* Idem Philipp. 2. *Fugam querebamus omnes, qua ipsa exitum non habebat.* idem de diuinat. lib. 2. *Quid ego Haruspicum responsa commemorem? (possum equidem innumerabilia) que aut nullos habuerunt exitus, aut contrarios.* Idem Acad. 2. *Ipsa autem philosophia: que rationibus progredi debet, quem habebit exitum?* Idem ferè valet reperire exitum. Idem Cicero li. 1. de finib. *Quid si ne ipsarum quidem virtutum laus reperire potest exitum, nisi dirigantur ad voluptatem, &c.* Licet etiam ita legere seruata eadem loquendi consuetudine & elegantia, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* vt sit ordo verborum, *Plorem gratia artis, nil exitus, id est, nullum exitum in te habentis?* vt iam diximus. Videtur mihi tamen hæc lectio durior aliquanto altera: contra illa superior, suauior, & concinnior. Verùm tamen, vt sunt hominum dissimilia palata, amplectatur quisque quam volet: aliam respuat, ac reiciat. manum non verterim. Quod si cui mea coniectura non probabitur, omnium scripturarum tolerabilissima mihi videtur ea, quam dixi reperiri in codice Iann. & Tornes. & duobus Vaticanis.

Q. HORATII FLACCI
Carmen Sæculare.

P Hæbe, siluarumque potens Diana,
Lucidum cæli decus, ô colendi

Semper, & culti, date, quæ precamur

Tempore sacro:

Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos
Dijs: quibus septem placuere colles,

Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas: aliusq; & idem
Nasceris: possis nihil urbe Roma

Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:

Sive tu Lucina probas vocari,
Sen genitalis.

Diua, producas subolem, patrūque

Prosperes decreta super iugandis

Feminis, prolisque nouæ feraci

Lege marita:

Certus vndenos decies per annos

Orbis vt cantus, referatque ludos,

Ter die claro, totiesque grata

Nocte frequenteis.

Vosque veraces cecinisse Parca,

Quod semel dictum est, stabilisq; rerum

Terminus seruet, bona iam per actis

Iungite fata.

Fertilis frugum, pecorisque tellus

Spicea donet Cererem corona:

Nutrient fetus & aquæ salubres,

Et Iouis aura.

Cõdito mitis, placidusque telo

Supplices audi pueros Apollo:

Siderum regina bicornis audi

Luna puellas.

Roma si vestrum est opus: Iliæq;

Littus Etruscum tenuere turmæ,

Iussa pars mutare Lareis, & urbem

Sospite cursu:

Cui per ardentem sine fraude Troiam

Castus Æneas patriæ superstes

Liberum muniuit iter, daturus

Plura relictis:

Dijs probos mores docili iuuentæ,

Dijs